

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ НОВИХ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ

Визначено економічну ефективність вирощування новостворених сортів картоплі. Доведено, що тільки від впровадження у виробництво нових високопродуктивних сортів можна отримати приріст урожаю 8,4–16,5 т/га. При рівнозначних затратах на вирощування собівартість 1 ц продукції на 80–132 грн нижча порівняно із сортом-стандартом.

Ключові слова: економічна ефективність, картопля, сорт.

Ефективність галузі картоплярства значною мірою залежить від виробництва високоякісного насінного матеріалу. Основною складовою цього виробництва є сорт, вимоги до якого досить високі. Властивості картоплі, що визначають урожайність, вміст крохмалю, тривалість вегетаційного періоду, стійкість проти хвороб та шкідників, високу екологічну пластичність, також пов'язані з сортом.

Сорт, для якого характерний високий потенціал продуктивності в поєднанні з надійним генетичним захистом урожаю від несприятливих умов середовища, стає біологічним засобом виробництва цілісної самовідновлюючої системи рослин першого ступеня однорідності, здатної до самоорганізації та саморегуляції, утворення внутрішнього і перетворення зовнішнього середовища і відновлення специфічного кругообігу енергії та речовин у середині утвореного на його основі ценозу [1].

Сорт – невід'ємна частина біоенергетичних ресурсів країни. В міру використання можливостей техногенної оптимізації умов зовнішнього середовища значення стійкості культивованих видів і сортів у підвищенні економічної ефективності галузі рослинництва зростає. В свою чергу формування ринкової економіки в аграрному секторі потребує надійного механізму регулювання ринку сортів шляхом оцінки не тільки господарської придатності, але і їх економічної ефективності та комерційності [2].

Потрібно враховувати, що ринковий попит на картоплю суттєво змінився. Насамперед, зросла її потреба для харчування влітку: саме в цей час у бульбах високий вміст вітамінів, вуглеводів,

© Ільчук В.В., 2011

Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2011. Вип. 53. Ч. II.

незамінних амінокислот. Водночас і найвищі ціни. Нижчі більш стабільні ціни у період збуту врожаю під час масового збору в поточному році, а також з другої половини літнього періоду, коли постає потреба забезпечення сировиною переробних підприємств [3].

Нашою метою було встановити економічну ефективність та господарську придатність новостворених сортів картоплі селекції інституту.

Для дослідження брали сорти: середньоранній – Диво, середньостиглі – Віра і Легенда, середньопізній – Оксамит-99.

Господарську ефективність встановлювали шляхом порівняння результатів виробництва нових сортів з сортами-стандартами, враховуючи при цьому вихід продукції з одиниці площі, її собівартість, чистий прибуток та рентабельність. Ці показники характеризують ефективність нових сортів і їх вплив на кінцеві результати виробництва продукції при інших рівних умовах. Вони взаємопов'язані і взаємообумовлені. Отже, із збільшенням виходу продукції і поліпшенням її якості зростає продуктивність праці, знижується собівартість, підвищується чистий прибуток і рентабельність виробництва, а в кінцевому підсумку збільшується економічна ефективність вирощування новостворених високопродуктивних сортів картоплі.

Вихід продукції і приріст урожаю від впровадження нових сортів картоплі розраховано за методикою [4] (табл.).

З наведених даних видно явну перевагу впровадження у виробництво високопродуктивних сортів картоплі різних груп стиглості. За рахунок проведення сортозаміни новоствореними високоврожайними сортами картоплі можливо додатково отримати приріст урожаю 8,4–16,5 т/га. При рівнозначних затратах на вирощування картоплі (12,4 тис. грн на 1 га) собівартість 1 ц продукції нових сортів картоплі становить 255–307 грн, або на 80–132 грн нижче порівняно з сортом-стандартом.

Враховуючи ціну картоплі, яка склалася восени 2011 р. (2,10 грн за 1 кг), виручка від реалізації продукції картоплі була досить ваговою і становила 76,6–95,7 тис. грн/га, або на 17,8–34,2 % більше порівняно зі стандартом. Чистий прибуток від досліджуваних сортів картоплі становив 64,2–83,3, або на 13,6–32,7 тис. грн/га більше порівняно зі стандартним сортом Серпанок, зокрема чистий прибуток від реалізації додатково отриманої продукції дорівнював 5,2–22,2 тис. грн/га.

Слід відзначити, що економічна ефективність вирощування середньораннього сорту Диво і середньостиглого сорту Легенда порівняно з середньостиглим сортом Віра і середньопізнім – Оксамит-

99 була значно вищою. Собівартість 1 ц продукції цих сортів була найнижчою і становила лише 255 і 265 грн, чистий прибуток високий (80,0 і 83,3 тис. грн/га), тоді як у сортів Віра і Оксамит-99 ці показники незначно перевищували стандартний сорт.

Економічна ефективність вирощування новостворених сортів картоплі

Показники	Одиниці виміру	Серпанок (стандарт)	Досліджувані сорти			
			Диво	Віра	Легенда	Оксамит-99
Урожайність (загальна)	т/га	32,0	48,5	40,4	46,8	41,7
Перевищення стандарту	т/га	-	16,5	8,4	14,8	9,7
Товарна продукція	т/га	30,0	45,6	36,5	44,0	37,0
Затрати на 1 га	тис. грн	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4
Собівартість всієї продукції	грн/ц	387	255	307	265	297
Реалізаційна ціна товарної продукції*	грн/ц	210	210	210	210	210
Виручка від реалізації товарної продукції	тис. грн/га	63,0	95,7	76,6	92,4	77,7
від реалізації додаткової продукції	тис. грн/га	-	34,6	17,6	31,1	20,4
Чистий прибуток, всього	тис. грн/га	50,6	83,3	64,2	80,0	65,3
від реалізації додаткової продукції	тис. грн/га	-	22,2	5,2	18,7	8,0
Рівень рентабельності	%	13,1	32,7	20,9	30,2	22,0

* Ціни на картоплю, які склалися на ринку восени 2011 р.

У цілому картопля – досить прибуткова культура і має високий рівень рентабельності. При повній собівартості 1 ц картоплі 255–307 грн рівень рентабельності становить 20,9–32,7 %. Причому в новостворених високопродуктивних сортів картоплі рентабельність у 1,3–2,0 рази вища порівняно зі стандартом. Це вказує на доцільність та високу ефективність впровадження у виробництво нових високоурожайних з комплексом господарсько-цінних ознак сортів картоплі.

Висновки. Новостворені сорти відіграють важливу роль у збільшенні обсягів виробництва продукції картоплярства, зниженні

собівартості і підвищенні рентабельності. Сорти можуть забезпечити урожайність 40,4–48,5 т/га, приріст урожаю порівняно зі стандартом 8,4–16,5 т/га, собівартість 1 ц продукції 255–307 грн, чистий прибуток 64,2–83,3 тис. грн з 1 га, рівень рентабельності 20,9 – 32,7 %. Питома вага новостворених високопродуктивних сортів картоплі у підвищенні урожайності становить 35–40 %.

Література

1. Бондарчук А. А. Наукові основи насінництва картоплі в Україні / А. А. Бондарчук. – Біла Церква : [Б. в.], 2010. – 400 с.
2. Кононученко В. В. Ринок картоплі в Україні: стан та проблеми / В. В. Кононученко, В. А. Сторожук // Картоплярство : міжвід. темат. наук. зб. – 2002. – Вип. 31. – С. 3–5.
3. Кононученко В. В. Стан та основні напрямки розвитку картоплярства України в сучасних соціально-економічних умовах / В. В. Кононученко, П. В. Оверчук, В. А. Сторожук // Картоплярство : міжвід. темат. наук. зб. – 2000. – Вип. 30. – С. 11–19.
4. Методика определения экономической эффективности использования в сельском хозяйстве результатов научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ, новой техники, изобретений и рационализаторских предложений / ВАСХНИЛ ; Г. М. Лоза [и др.]. – М. : [Б. и.], 1980. – 112 с.